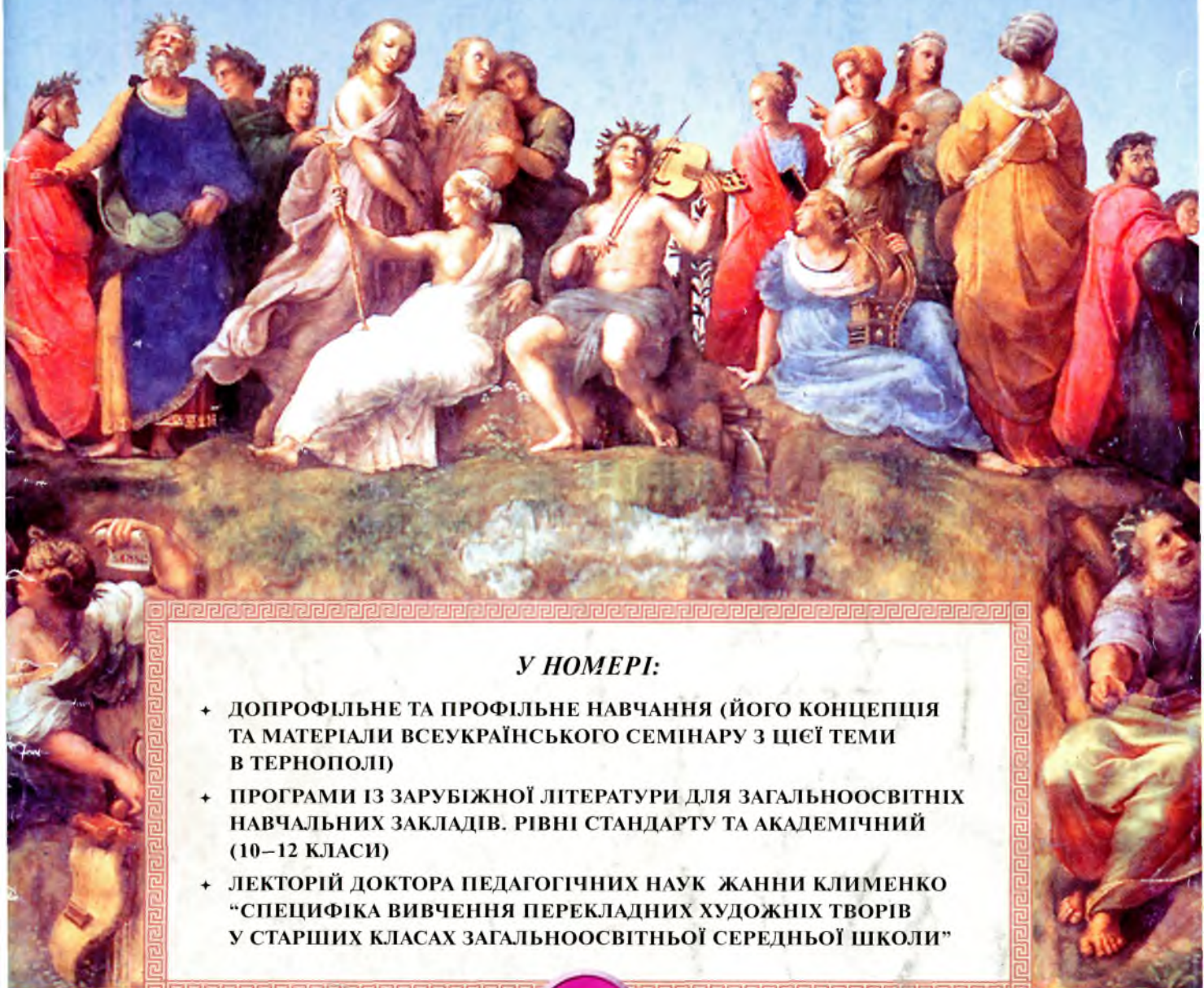

ВЕСЕСВІТНЯ ЛІТЕРАТУРА

В СЕРЕДНІХ НАВЧАЛЬНИХ
ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ

11
2009

У НОМЕРІ:

- + ДОПРОФІЛЬНЕ ТА ПРОФІЛЬНЕ НАВЧАННЯ (ЙОГО КОНЦЕПЦІЯ ТА МАТЕРІАЛИ ВСЕУКРАЇНСЬКОГО СЕМІНАРУ З ЦІЄЇ ТЕМИ В ТЕРНОПІЛІ)
- + ПРОГРАМИ ІЗ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ДЛЯ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ. РІВНІ СТАНДАРТУ ТА АКАДЕМІЧНИЙ (10–12 КЛАСИ)
- + ЛЕКТОРІЙ ДОКТОРА ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК ЖАННИ КЛИМЕНКО “СПЕЦИФІКА ВИВЧЕННЯ ПЕРЕКЛАДНИХ ХУДОЖНІХ ТВОРІВ У СТАРШИХ КЛАСАХ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ СЕРЕДНЬОЇ ШКОЛИ”

Науково-методичний лекторій для вчителя зарубіжної літератури “Специфіка вивчення перекладних художніх творів у старших класах загальноосвітньої школи”

(Рубрику веде **Жанна КЛИМЕНКО**, доктор педагогічних наук, професор кафедри методики викладання російської мови та світової літератури НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Здавна педагогічною аксіомою є думка про те, що успіх у викладанні будь-якого предмета забезпечується насамперед урахуванням його специфіки. У чому ж винятковість шкільного курсу “Зарубіжна література”? До цього питання неодноразово на шпальтах журналів і газет зверталися літературознавці, методисти і вчителі, воно обговорювалось на конференціях і семінарах. Вагомий внесок у його дослідження зробили такі відомі науковці, як Л. Мірошніченко, О. Ніколенко, О. Куцевол. Саме нині, коли вітчизняна методика зарубіжної літератури набула і достатнього досвіду, і переконливої наукової сили, настав час збирати каміння: узагальнивши напрацьоване, переосмислити своєрідність, а отже, й високу місію унікального й конче необхідного для сучасних українців шкільного предмета “Зарубіжна література”.

Саме з цією метою пропонуємо увазі читачів науково-методичний лекторій на тему “Специфіка вивчення зарубіжної літератури в старших класах загальноосвітньої школи”, в основу якого покладено результати багаторічних наукових студій, аналізу роботи вчителів різних регіонів України, власного педагогічного досвіду викладання у НПУ ім. М. П. Драгоманова, Київському обласному інституті післядипломної освіти педагогічних кадрів, а також Київській дитячій академії мистецтв. Проведене нами дослідження цілком підтвердило переконання в тому, що використання елементів перекладознавства в шкільній практиці сприяє зміцненню наукових позицій нашого предмета, увиразненню його унікальності, а головне — розвитку інтересу до нього учнів. Основні завдання лекторію — накреслити магістральні шляхи вивчення перекладних художніх творів, озброїти педагогів сучасною теорією, а також методичними засобами її реалізації, сприяти активізації творчих сил учительства й науково-методичної спільноти.

Осмислення специфіки художнього перекладу як передумова ефективної діяльності вчителя-зарубіжника

Лекція 1

У зв'язку з тим, що предметом вивчення у курсі “Зарубіжна література” є художній перекладний твір, учителів слід досягнути сутність цього явища. Знання основ перекладознавства допоможе йому вибудувати методику викладання, яка найбільшою мірою розкриватиме потенціал українського перекладного письменства як могутнього чинника формування особистості школяра.

Перші спроби теоретичного осмислення специфіки художнього перекладу сягають сивої давнини. Однак саме з II половини ХХ ст. вивчення своєрідності цього явища набуло міждисциплінарного характеру й цікавить, крім перекладознавців, представників різних наук і наукових галузей — загального та порівняльного літературознавства, лінгвокультурології, лінгвістичної поетики, етнопсихолінгвістики, семіотики, лінгвокраїнознавства, методики викладання зарубіжної літератури.

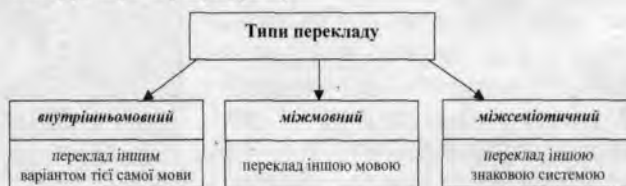
У сучасному перекладознавстві поняття *переклад* розглядається в широкому й вузькому значеннях. Сутність широкого значення увиразнює класифікація Р. Якобсона, у подальшому підтримана багатьма вченими. Відомий мовознавець розрізняв три типи перекладу:

1. *Внутрішньомовний переклад* — тлумачення словесних знаків за допомогою інших словесних знаків тієї

самої мови (наприклад, переклад з давньогрецької новогрецькою або адаптація твору для дітей).

2. *Міжмовний, або власне переклад* — тлумачення словесних знаків іншої мови.

3. *Міжсеміотичний переклад* — тлумачення знаків однієї системи за допомогою знаків іншої системи (наприклад, літератури — засобами музики, живопису, кіно, театру, хореографії) [20].

Класифікація типів перекладу
(за Р. Якобсоном).

Слід відзначити, що поняття *переклад* розглядається і в двох інших значеннях:

1. *Творчий процес* (інколи передається синонімами перекладання, трансляція), який передбачає перетворення тексту оригіналу на текст друготвору.

2. *Результат процесу, явище* (синоніми *друготвір, транслят*).

За визнанням сучасних учених, переклад є однією з форм літературного твору, специфічним видом літературної творчості. Російський дослідник П. Топер виділяє два елементи, наявні в художньому перекладному творі:

- ✓ належність до мистецтва слова (спільна з оригінальною літературою);
- ✓ іншомовне походження (пов'язане з мистецтвом перекладу й те, що відрізняє його від оригінальної літератури) [18, с. 178].

Грунтуючись на працях теоретиків перекладу, а також здобутках літературознавства, лінгвокультурології та лінгвістичної поетики, можна визначити **специфічні особливості художнього перекладу як літературного явища**, які слід враховувати у викладанні зарубіжної літератури в школі. Для зручності наукового опису класифікуємо їх за такими показниками.

I. Вторинність щодо оригіналу, тобто залежність від об'єкта перекладу. А. Попович розглядає художній переклад як метатекст — модель прототексту (оригіналу), продукт зв'язку, спосіб існування міжтекстового інваріанта між двома текстами [15, с. 184]. Дослідники наголошують, що вторинність реалізації творів через переклад не знижує значення цього типу творчості, а лише вказує на його специфіку (А. Попович, П. Топер) [15; 18]. “Сам факт, що переклад є варіантом оригіналу як тексту, визначає місце перекладу в історії літератури” [15, с. 38]. Надзвичайно важливою для обґрунтування методології вивчення перекладних творів є **думка про паритетні відношення оригіналу й перекладу**, висловлена відомим російським перекладознавцем А. Федоровим:

“Якщо переклад неможливий без оригіналу, то подальше існування оригіналу в літературах світу неможливе без перекладу. І оригінал, і переклад опиняються перед обличчям світової літератури в паритетних відношеннях (навіть за відсутності тотожності між ними). Питання не в тому, що важливіше — першоджерело чи переклад... а в тому, що в процесі розвитку світової літератури вони нерозривно пов'язані одне з одним, одне без одного немислимі” [19, с. 11].

Отже, ця ідея унеможливила ставлення до художнього перекладу як маргінального літературного явища, спрямовує словесника на розкриття діалектичного взаємозв'язку оригінального та перекладного творів. **Викладачеві зарубіжної літератури важливо розуміти, що перекладний характер літератури — це не недолік, а яскрава риса предмета.**

На думку В. Кухаренко, переклад є вторинною діяльністю “не лише тому, що відтворює вже одного разу зображену (автором оригіналу) дійсність, але й тому, що породжуюча, креативна, синтезуюча діяльність перекладача завжди є другим етапом, який іде за першим — етапом діяльності рецептивної, аналітичної, інтерпретаційної” [12].

З означеною особливістю друготвору пов'язане таке важливе питання теорії перекладу, як творча індивідуальність перекладача (Г. Гачечиладзе, А. Федоров, П. Топер, В. Коптілов, М. Новикова та ін.). Це поняття стосується “серцевини уявлень про переклад, належить до його найбільш цікавих, складних і водночас найменш розроблених проблем” [18, с. 179].

В історії перекладу відомі різні погляди на питання взаємодії автора й перекладача. Деякими теоретиками та практиками перекладу тлумач розглядається як суперник творця оригіналу (А. Шлегель, В. Жуковский). Результатом

змагання можуть бути такі парадокси, як можливість для автора побачити нові риси свого творіння або визнавати, що переклад твору кращий за першоджерело. Демонструючи другий варіант взаємин автора й перекладача, можна навести зізнання Г. Гарсія Маркеса щодо перекладів його творів англійською мовою [8]. Існує також протилежна вимога — про доцільність непомітності перекладача в тексті перекладного твору (“перекладач — прозоре скло”) (М. Гоголь, О. Кундзіч) [6; 11]. Найбільш прийнятною можна вважати позицію, сформульовану в співдоповіді П. Антокольського, М. Аuezова і М. Рильського на Другому Всесоюзному з'їзді радянських письменників (19 грудня 1954 р.):

“Обов'язок перекладача — прожитися світовідчуттям, манерою, стилістичним характером автора і по змозі передати це світовідчуття, манеру і стиль засобами рідної мови, залишаючись самим собою” [1, с. 24]. Подібна думка відображена в праці англійського перекладознавця Т. Сейвори “Мистецтво перекладу” (1957). Учений викладає шість протиставлень, які відображають діалектичні суперечності перекладу. Одне з них сформульовано таким чином: переклад має відтворювати

- ✓ стиль оригіналу;
- ✓ стиль перекладача [21].

У подальшому ця думка була розвинена А. Федоровим, П. Топером, В. Коптіловим, М. Новиковою та іншими дослідниками, у працях яких **творча особистість перекладача розглядається як така, що прагне до збереження самотності першотвору й водночас виявляє власний художній почерк** [19; 18; 9; 14].

Так, А. Федоров зазначає: “Те індивідуальне, без чого не існує своєрідність твору художньої літератури, може бути відтворене не через щось безособове, а лише через індивідуальне. Питання лише в тому, наскільки сумісними є — і чи сумісні взагалі — ці два індивідуальні начала: в автора й перекладача; при їх несумісності неминучим є художній конфлікт, який призводить до стилістичного різнобою...” [19, с. 44]. М. Новикова, утверджуючи право перекладача на індивідуальний стиль, закликає не змішувати природну самотність, необхідну і для перекладу, і для літератури, з насильницьким оригінальніцтвом, яке є небезпечним і для перекладу, і для літератури [14, с. 125].

II. Художній переклад має специфічну пізнавальну цінність, пов'язану з іночультурною природою тексту.

Читаючи твір рідної літератури, читач потрапляє у світ, багато в чому знайомий. “Переклад завжди — тією чи іншою мірою — вікно в інший світ, у світ іншого народу...” [19, с. 13].

Так, вивчаючи твір Ч. Діккенса “Різдвяна пісня в прозі”, українські школярі дізнаються про особливості святкування Різдва в Англії; а розмірковуючи над хайку Мацуо Басьо, прагнуть осягнути глибинний сенс японської класичної поезії, яка є уособленням духу цієї країни.

За теорією літературознавця і культуролога Г. Гачева, кожний твір тією чи іншою мірою відображає **національний образ світу**:

“Нас цікавить не національний характер, а національний погляд на світ, не психологія, а, сказати б, гносеологія, національна художня “логіка”, склад мислення: якою “сіткою координат” даний народ ловить світ і, відповідно, який космос (у давньому значенні слова: як побудова світу, світоустрій) вибудовується перед його очима. Цей особливий “поворот”, у якому постає буття даного народу, — і становить національний образ світу” [5, с. 44].

Наголошуючи на необхідності специфічного підходу до розгляду інокультурних творів, В. Садур відзначає, що здатність до критичного сприйняття авторського тексту й до його правильної оцінки в кінцевому результаті визначається знанням того, що в даній культурі є істотним, важливим, а що несуттєвим, другорядним [17, с. 88].

Зокрема дослідник порівнює різні типи поетичного світосприйняття: антропоморфізм європейської літератури і його відсутність у китайській літературі. Якщо в європейському мистецтві пейзаж підпорядковується на-самперед зображенню людини, то для представників далекосхідних культур характерне милування природою як чимось самоцінним, а опис природи є неодмінним атрибутом поетичного тексту. Згідно з філософією дао поняття "життя" в розумінні, притаманному європейцям, для давніх китайців не існувало.

"Життя усвідомлювалось як таїнство, воно було дароване людині згори – небом, природою, але вважалося, що про це краще мовчати, аніж говорити. Ці питання не підлягали обговоренню в колі мудреців, адже мудрець – навіть такий мудрець, як Конфуцій, – усе ж залишався людиною, а людина не здатна стати розумнішою за природу, до кінця збагнувши її таємниці" [3, с. 8]. Як вказує І. Левий, інформаційна функція художнього перекладу виявляється тим сильнішою, чим віддаленішою від читача є перекладна література [13, с. 103]. Саме тому для українських реципієнтів найскладнішим є розуміння текстів східних літератур.

Дослідники відзначають, що подібну функцію можуть виконувати й деякі твори оригінального письменства, побудовані на сюжетах з інонаціонального життя. Такими, наприклад, є казки В. Гауфа (цикли "Караван", "Олександрійський шейх і його невіляники"), поема Лесі Українки "Роберт Брюс, король шотландський" та ін. Однак від перекладної літератури названі твори відрізняються тим, що "кут зору в них наблизений до погляду співвітчизника..." [19, с. 15]. Водночас твори зарубіжної літератури на українську тематику дають учням можливість розширити межі "знайомого" світу – відкрити для себе нові аспекти історії, культури своєї батьківщини. Адже їх читання сприяє поглибленню знань учнів про Україну, про ставлення до неї з боку того чи того народу.

Наприклад, у розділі "Балади" семикласникам варто пропонувати твір А. Міцкевича "Світязь", в основу якого покладено легендарні сторінки з історії нашої країни. А під час вивчення поеми Дж. Г. Байрона "Мазепа" спрямовувати дев'ятикласників на пошуки відповіді на запитання: "Чому англійський письменник зацікавився особистістю українського гетьмана?"

Саме специфічною пізнавальною цінністю перекладних художніх текстів зумовлена необхідність використання в процесі вивчення зарубіжної літератури значно ширшого порівняно з вивченням рідного письменства масиву фонових знань та міжпредметних зв'язків. Адже для того, щоб читач перекладного твору адекватно осягнув текст, його необхідно підготувати до сприйняття іншого світу, насиченого незнайомим побутом, незнайомими традиціями, звичаями, природою тощо. Аби наблизити текст до читача, учителю доводиться широко використовувати різноманітні види коментарів.

Отже, важливим напрямком досліджень у межах проблеми, що розглядається, є розробка **методики роботи з додатковим апаратом книги**, яка має бути спрямована на зацікавлення учнів цими матеріалами та на навчання ефективного їх використання.

III. Для художнього перекладу характерна особлива комунікативна модель. По-перше, ця особливість виявляється в тому, що кожний переклад є діалогом двох культур – культури оригіналу й культури цільової літератури. Яскраве пояснення сутності такого діалогу дає М. Бахтін:

"Чужа культура тільки в очах іншої культури розкриває себе повніше і глибше... Один смисл відкриває свої глибини, зустрівшись і доторкнувшись до іншого, чужого смислу: між ними починається ніби діалог, який долає замкненість і однобокість цих смислів, цих культур. Ми ставимо чужій культурі нові запитання, які вона сама собі не ставила, ми шукаємо в ній відповіді на ці запитання, і чужа культура відповідає нам, відкриваючи перед нами нові сторони, нові смислові глибини... За такої діалогічної зустрічі двох культур вони не зливаються, кожна зберігає свою єдність і художню цілісність, але вони взаємно збагачуються" [2, с. 335].

Спираючись на визначення А. Поповича, можна стверджувати, що бікультурна модель перекладу – це явище, яке передбачає подвійну спрямованість комунікації, коли переклад є носієм взаємодоповнення двох культур: культури оригіналу і культури перекладу [15, с. 31 – 32]. Перекладацький процес слід розглядати як "перевтілення: однієї мови в іншу, одних культурних кодів в інші, авторового світосприйняття у світ перекладача" [4, с. 7].

Отже, опрацьовуючи перекладний текст, слід враховувати міжкультурний фактор, показувати учням ті точки й вузли, де перетинаються дві культури в межах одного тексту.

По-друге, читання перекладного тексту – це особливий, ускладнений вид комунікації. Якщо читання оригіналу традиційно представляють тріадою *автор – текст – читач*, то для перекладного твору характерний своєрідний комунікативний ланцюжок, який включає п'ять елементів: *автор – текст чужомовний – перекладач – текст рідною мовою – читач-інофон*. Останній термін використовується в методиці викладання російської мови як іноземної на означення *читача, котрий має справу з інокультурним текстом і не володіє фоновією інформацією, притаманною носіям культури оригіналу* [10, с. 59].

Більшість сучасних дослідників дотримується думки, що художній переклад є результатом перекладацької інтерпретації.

Зокрема в статті "Читання і перекладання" (1989) Г.-Г. Гадамер, у трактуванні якого теорія перекладу перетинається з герменевтикою, зазначає: "Отже, мусимо із вдячністю схилити наші голови перед усіма перекладачами, які відверто говорять про відстань, що існує між оригіналом і перекладом, і водночас – вибудовуючи мости між ними – скорочують цю відстань. Перекладачі – це майже інтерпретатори. Але водночас вони більше, ніж інтерпретатори. Інтерпретатори кажуть про те, що існує між рядками. Найбільшу честолюбність інтерпретатора тишитиме те, що наша інтерпретація залишається лише бесідою про те, що міститься тільки "між рядками", за повторного читання оригінального тексту природним чином стає його частиною і в цьому ж тексті й розчиняється. На противагу цьому, поетична співпраця перекладача в усьому процесі нашого читання й розуміння – це надійно поставлена арка, місток, яким можна йти як в один, так і в інший бік. Переклад – це наче міст між двома мовами. Він з'єднує два береги одного материка. Через такі мости постійно струменить жвавий транспортний потік. Саме це показник роботи перекладача" [7, с. 151].

Глибоке теоретичне осмислення *перекладацької інтерпретації* міститься в книзі літературно-критичних

нарисів М. Новикової "Прекрасний наш союз": Література – перекладач – життя" (1986).

Дослідниця розглядає його як специфічне розуміння оригіналу. По-перше, не пасивне, а активне. По-друге, не умоглядне, а реалізоване в тексті. По-третє, як і будь-яке розуміння, воно завершується "перекладом" того, що повідали "інші". Однак у нашому випадку "іншим" буде не лише людина (автор), не лише мова, а й культура. При цьому ускладнюється (але й збагачується!) саме розуміння оригіналу. Інтерпретацію не можна штучно членувати: тут, мовляв, відтворюється зміст, там форма; тут проблема лінгвістична, там соціокультурна. Єдність, системність – характерні прикмети інтерпретації. А отже, й аналізувати її слід у єдності – лінгвістики, літератури, соціальної культурології" [14, с. 83].

Цінними для методики викладання зарубіжної літератури є праці, де розглядаються чинники, що впливають на правильність перекладацької інтерпретації [13; 14]. Серед них дослідники називають такі:

1. Уміння встановити об'єктивний зміст оригіналу. Зокрема І. Левий зазначає, що мета перекладача – звести до мінімуму суб'єктивне втручання в текст і максимально наблизитися до об'єктивної сутності першоджерела [13, с. 68].

2. Інтерпретаційна позиція (настанова) перекладача. За визначенням М. Новикової, "перекладацька настанова – це цілісний системний, індивідуально забарвлений підхід до "фактів" першоджерела" [14, с. 136]. І. Левий наголошує на тому, що, на відміну від звичайного читача, який інтуїтивно зосереджує увагу у творі на сильні місця, перекладач найчастіше обирає інтерпретаційну позицію обдуманно, знаючи, що він хоче сказати читачеві своїм перекладом. Учений констатує, що особливо імперативно висловлена позиція перекладачів-марксистів, зацікавлених у пропаганді матеріалістичного світогляду й реалістичного напрямку в літературі [13, с. 73]. Інтерпретаційна позиція визначається цілим комплексом контекстів: контекст творчості автора оригіналу, контекст творчості перекладача, національний контекст, міжнаціональні перекладацькі контексти [14, с. 159 – 179].

Отже, визначальним для методики роботи з перекладом у шкільній або студентській аудиторії є висновок, зроблений М. Новиковою:

"Кожний елемент у перекладача-майстра вбудований в інтерпретацію. Пояснити її, відповісти не лише на запитання "як перекладено", але й "чому перекладено саме так", – з цього й починається розмова про художність художнього перекладу. А відтак – і про його виховну, духовну, ідейну функцію" [14, с. 124].

Зважаючи на особливості комунікативної моделі перекладу, у процесі викладання зарубіжної літератури важливо звертати увагу на такі аспекти:

✓ роль особистості перекладача в літературному поступі (учнів слід інформувати про подвижницьку діяльність І. Франка, Лесі Українки, Г. Кочура, М. Рильського, М. Лукаша, Бориса Тена та ін.);

✓ особливості функціонування перекладу в рідній літературі.

IV. Специфіку художнього перекладу визначає і своєрідність способу існування, яка виявляється в можливості багатоваріантних реалізацій. Оригінал є неповторним текстом, який може стати поштовхом для багатьох транслятів. Наприклад, твір Г. Гейне "Со-

сна" існує в 10 – 15 перекладах і переспівах українською мовою. Єдиного абсолютного перекладу не існує ні в теорії, ні на практиці. "Характерна риса перекладу полягає в тому, що він представляє "конкретизацію" інваріанта" [15, с. 37]. Прочитання різними перекладачами одного тексту може відрізнитися одне від одного. Важливим з погляду методики є положення про співіснування перекладів одного твору як результатів процесу нескінченного наближення до художнього пізнання об'єкта (М. Рильський, В. Коптілов, А. Федоров, М. Новикова та ін.).

Зокрема М. Рильський зазначав: "Невірно було б думати, що може бути якийсь один, єдино вірний переклад художнього твору. Жодна уніфікація, жодна канонізація тут неможливі. Кожен перекладач може при вдалому взагалі відтворенні іншомовного оповідання, п'єси, поеми, вірша тощо проминати ту чи іншу рису оригіналу, наголосивши зате на іншій, яка здається йому найістотношою. Кожен перекладає по-своєму... Появу кількох перекладів тої самої речі, коли вона загалом являє собою непересічну цінність, можна тільки вітати" [16, с. 79 – 80].

У зв'язку з названою особливістю перекладної літератури для старшокласників цікавими можуть бути такі види робіт, як *порівняльний аналіз кількох перекладів одного твору, зіставлення перекладацьких позицій*.

Таким чином, своєрідність художнього перекладу як унікального літературного явища виявляється за кількома показниками: характером створення, пізнавальною цінністю, комунікативною моделлю, способом існування.

Специфічні риси художнього перекладу в порівнянні з оригіналом представлено в таблиці.

Відмінні риси оригіналу та перекладу

Оригінал	Переклад
Характер створення	
первісність тексту (прототекст)	вторинність тексту (метатекст)
Пізнавальна цінність	
пізнання рідної культури	пізнання інокультурного світу
Комунікативна модель	
монокультурність автор – текст 1 – читач	бікультурність автор – текст 1 – перекладач – текст 2 – читач-інофон
Спосіб існування	
одиночність, неповторність	множинність, повторюваність

(Текст 1 – текст оригіналу, текст 2 – текст перекладу).

Отже, узагальнюючи результати порівняння оригіналу й друготвору, можна стверджувати, що художній переклад – це метатекст, для якого характерні бікультурна комунікативна модель, спрямованість на пізнання інокультурного світу, множинність реалізацій. Викладене вище дає підстави обґрунтувати тезу про доцільність урахування в навчанні як подібності, так і відмінності оригінального й перекладного текстів.

Література

1. Антокольський П., Ауэзов М., Рильський М. Художественные переводы литератур народов СССР // Вопросы художественного перевода. — М.: Сов. писатель, 1955. — С. 5 — 45. 2. Бахтин М. М. Эстетика словесного творчества. — М.: Искусство, 1979. — 424 с. 3. Бежин Л. Е. Под знаком «ветра и потока». Образ жизни художника в Китае III — VI вв. — М.: Наука, 1982. — С. 8. 4. Гаврилів Т. Текст між культурами. Перекладознавчі студії. — К.: Критика, 2005. — 200 с. — Бібліогр.: с. 191 — 194. 5. Гачев Г. Д. Национальные образы мира. — М.: Сов. писатель, 1988. — 445 с. 6. Гоголь Н. В. В. А. Жуковскому... 28 февраля // Гоголь Н. В. Полное собрание сочинений. Т. 14. — М.: Изд. АН СССР, 1952. — С. 165 — 170. 7. Гадамер Г. Читання і перекладання // Гадамер Г. Герменевтика і поетика. — К.: Юніверс, 2001. — С. 145 — 152. 8. Гарсія Маркес Г. Эти бедняги переводчики // Перевод — средство взаимного сближения народов. — М.: Прогресс, 1987. — С. 280. 9. Коптілов В. Теорія і практика перекладу: Навч. посіб. — К.: Юніверс, 2003. — 280 с. — Бібліогр.: с. 275 — 278. 10. Кулибіна Н. В. Зачем, что и как читать на уроке. Художественный текст при изучении русского языка как иностранного. — СПб.: Златоуст, 2001. — 264 с.

11. Кундзіч О. Творчі проблеми перекладу. — К.: Дніпро, 1973. — 264 с. 12. Кухаренко В. А. Інтерпретація тексту. — Вінниця: Нова книга, 2004. — 272 с. 13. Левый И. Искусство перевода. — М.: Прогресс, 1974. — 398 с. — Бібліогр.: с. 368 — 382. 14. Новикова М. «Прекрасен наш союз». Литература — переводчик — жизнь. — К.: Рад. письменник, 1986. — 224 с. 15. Попович А. Проблемы художественного перевода. — Благовещенск: РИО БГК им. Бодуэна де Куртенэ, 2000. — 198 с. — Бібліогр.: с. 177 — 179. 16. Рильський М. Проблеми художнього перекладу // Рильський М. Мистецтво перекладу: Статті. Виступи. Нотатки. — К.: Рад. письменник, 1975. — С. 25 — 93. 17. Садур В. Г. Восприятие текста в разных культурах // Структура и функционирование поэтического текста. — М.: Наука, 1985. — С. 87 — 107. 18. То пер П. Перевод и литература: творческая личность переводчика // Вопросы литературы. — 1998. — № 6. — С. 178 — 199. 19. Федоров А. Искусство перевода и жизнь литературы. — Л.: Сов. писатель, 1983. — 352 с. 20. Jakobson R. On Linguistic Theory of Translation // On Translation. — Harvard UP (USA), 1959. — P. 232 — 239. 21. Savory Th. The Art of Translation. — Boston: The Writers, Inc., 1968. — 191 p.

Далі буде.

Формування життєвих компетентностей учнів у процесі вивчення зарубіжної літератури

Опис досвіду

Загальновизнаним є той факт, що учень нашої школи є більш освічений, ніж його американський або європейський одноліток, але практично не готовий до сучасного життя. Знання у нього мертві, він не може застосовувати їх у реальному житті. Європейська освіта вже визначилася зі способом подолання порушеної проблеми. Це компетентнісний підхід до навчання, який передбачає комплексну процедуру засвоєння людиною взаємопов'язаних знань з метою їх самореалізації у певних сферах суспільного життя.

Поняття "компетентісна освіта" виникло в США, а загальноєвропейський інтерес до неї ініційований насамперед Болонським процесом. Більшість вітчизняних і зарубіжних дослідників під терміном "компетентність" розуміють інтегральну характеристику особистості, яка визначає її здатність розв'язувати проблеми, що виникають у реальних життєвих ситуаціях. Серед основних груп компетентностей найчастіше виокремлюють такі: *соціальні, полікультурні, комунікативні, інформаційні, саморозвитку та самоосвіти, продуктивної творчої діяльності*.

Вивчення зарубіжної літератури на уроках і в позакласній роботі дає вчителю змогу формувати в учнів різні життєві компетентності, виховувати їх не як пасивних споживачів "певного обсягу раз і назавжди даної інформації, а як особистість, здатну самостійно її здобувати, поновлювати, коригувати та інтерпретувати протягом усього свого життя" (Б. Шалагінов). Пропонований досвід роботи є авторською спробою реалізації компетентісного підходу до вивчення зарубіжної літератури.

Формування життєвих компетентностей досягається таким чином: засобами використання інноваційних технологій навчання (мультимедійних, методу проектів,

прийомів інтерактивного навчання); застосуванням прийомів розвитку критичного мислення; розвитком літературно-творчих здібностей учнів у процесі написання творчих робіт; в позаурочній діяльності, зокрема в шкільному театрі; в конкурсній літературній діяльності.

Формування життєвих компетентностей засобами використання інноваційних технологій. Зазначені технології — це сукупність сучасних методів, прийомів і програмно-педагогічних засобів для реалізації навчально-виховної мети предмета. До засобів мультимедіа відносять: комп'ютер, проектор, інтерактивну дошку, музичний центр, сучасні носії інформації.

Вивчення досвіду вітчизняних методистів і практиків — О. Ісаєвої, С. Сафарян, І. Тригуб, Л. Богдан, Н. Химери — спонукало мене до розроблення й використання мультимедійних додатків до 25 авторських уроків, 13 із яких увійшли до електронних посібників для вивчення зарубіжної літератури у 6, 7 та 8 класах (посібники підготовлено творчою групою вчителів Київської області).

Засоби мультимедіа, а це аудіовізуальні матеріали (ілюстрації, репродукції картини, кіно- та відеоматеріали, узагальнювальні схеми, аудіофрагменти) дають змогу ефективно використовувати на уроці такі прийоми інтерактивного навчання, як "тренажер режисера", "знайди помилку", "керована лекція", "лекція з паузами", "впізнай героя за предметом", "діалог поглядів", "відшукай подію", "обери ілюстрацію" тощо. Презентаційна частина уроку урізноманітнює форми викладу матеріалу, типи навчальних завдань, занурює учня в уявний світ мистецтва, індивідуалізує процес навчання, створює технічні можливості для використання стратегій розвитку критичного мислення, здійснення аналізу художнього твору чи літературного явища у порівнянні з іншими видами мистецтва (образотворчого, кіномистецтва, музики). Для реалізації цього завдання створено медіатеку кабінету зарубіжної літератури, до якої увійшли аудіокнижки, анімаційні фільми, кінофільми, мюзикли за творами зарубіжних класиків, мультимедійні енциклопедії тощо.